

UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI”, CLUJ – NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE
DEPARTAMENTUL DE LIMBA ȘI LITERATURA ENGLEZĂ
DOCTORAT ȘTIINȚIFIC ÎN DOMENIUL FILOLOGIE

**INFLUENȚE MAJORE ÎN PROZA SCURTĂ A LUI WOODY
ALLEN**

REZUMAT

Coordonator:

Prof. univ. dr. Michaela Mudure

Doctorand:

Amelia Diana Nan (căs. Precup)

Cluj-Napoca

2013

CUPRINS

REZUMAT.....	3
MULȚUMIRI	4
INTRODUCERE	6
1. FACTORI CULTURALI ȘI CONTEXTUALI ȘI IMPLICAȚIILE ACESTORA ÎN PROZA LUI WOODY ALLEN.....	15
1.1. Scurtă introducere în evoluția și opera lui Woody Allen.....	15
1.2. „Lăsați premiile academiei – a fost publicat în <i>The New Yorker</i> ”	25
1.3. Rețeta pentru “Sheer deserts” – Povestirile lui Woody Allen pentru <i>The New Yorker</i>	35
1.4. Puțin cam Benchleyan și puțin cam prea Perelmanesque	51
1.5. Observații finale	63
2. POSTMODERNISMUL LITERAR ȘI PROZA SCURTĂ A LUI WOODY ALLEN	65
2.1. Postmodernismul – o privire generală	65
2.2 Proza (scurtă) postmodernistă	68
2.3 Postmodernismul după Woody Allen	76
2.3.1 Reprezentări spațiale și creare de lumi	79
<i>Punct de plecare: New York</i>	79
<i>New York-ul se dilată</i>	89
2.3.2. Vremuri postmoderne	100
<i>Prezent perpetuu, viitor incert</i>	100
<i>Trecutul redat prin lupă postmodernă</i>	105
<i>Așa trece gloria timpului mitic</i>	116
2.3.3. Fețele sinelui Allen-esc	118
2.3.4. Dragostea în vremea postmodernismului	127
2.3.5. Povești spuse în grai postmodern	137
2.4. Observații finale	143
3. INFLUENȚE EVREIEȘTI ÎN PROZA SCURTA A LUI WOODY ALLEN.....	144
3.1. Ce este literatura iudeo-americană?	144
3.2. Cât de evreiască e opera lui Woody Allen?	151
3.3. Stereotipuri evreiești în proza scurtă a lui Woody Allen	156
3.3.1. „Ador să fiu încadrată într-un stereotip cultural”: mama evreică, soția arțăgoasă și fabuloasa <i>shiksa</i>	157
3.3.2. Schlemiel-ul Allen.....	172

3.4. Teme evreiești în proza lui Woody Allen	189
3.4.1. Asimilare și inadaptabilitate	190
3.4.2. Istoria tulburătoare a poporului evreu	194
3.4.3. Dumnezeu, religie, moralitate	198
3.5. Moștenirea umorului evreiesc	212
3.6. Observații finale	235
CONCLUZII	239
BIBLIOGRAFIE	245

Cuvinte cheie: literatură americană, Woody Allen, proză scurtă, revista *The New Yorker*, S.J. Perelman, Robert Benchley, “Little Man”, umor american, postmodernism american, reprezentări spațiale, construcții temporale, parodie, pastișă, etnicitate, literatură iudeo-americană, stereotipuri evreiești, umor evreiesc, moralitate, religie, Dumnezeu.

Rezumat

Woody Allen este, incontestabil, unul dintre cei mai prolifici artiști ai secolului douăzeci. Întreaga sa operă stă drept mărturie a eforturilor pe care le-a depus pentru consolidarea unui stil ușor de identificat, care niciodată nu eșuează în a stârni râsete și care îi diferențiază opera de cea a altor artiști, și pentru crearea unui personaj memorabil, evreul newyorkez, excentric și nevrotic, preocupat până la obsesie de întrebări legate de iubire, artă, moarte, existența lui Dumnezeu, soarta universului și sensul vieții. Acest personaj a devenit elementul distinctiv al întregii opere a lui Woody Allen și s-a dovedit capabil de a atrage recunoaștere și identificare din partea publicului căruia i se adresează.

Deși nu este la fel de cunoscută ca filmografia lui Woody Allen, proza scurtă semnată de acesta reprezintă o parte semnificativă a operei sale. Povestirile, eseurile și așa-numitele *casual pieces* ale lui Woody Allen transformă eseurile filozofice, scrierile istorice și discursurile jurnalistice în subiect de parodie, provoacă și expun, în același timp, limitele povestirii detectiviste și a genurilor literare cu structură narativă predictibilă, debordează de referințe erudite și încurajează excesul de suprarealism. Deși proza scurtă a lui Woody Allen abordează o arie tematică largă, preocupările majore ale operei lui răsar dintr-un izvor comun de frământări existențialiste și orbitează în jurul absurdității existenței și al egocentrismului decadent al omului

modern, sfâșiat de anxietatea rezultată din conștientizarea propriei mortalități, din devoalarea perversității subtile a religiei și din expunerea mitului iubirii eterne și salvatoare în goliciunea și sterilitatea sa de construct social. În ciuda acestui registru tematic de un pesimism dezarmant, povestirile lui Woody Allen sunt redată în unul dintre cele mai comice dialecte cunoscute în literatură, un dialect ce-și are originea în umorul evreiesc și care a fost modernizat de sintaxa comediei *stand-up* și urbanizat de tradiția umorului sofisticat promovat de revista *The New Yorker*. Astfel, proza scurtă a lui Woody Allen se configurează ca o explorare comică a unor preocupări existențiale răvășitoare, care alimentează nevrozele individului urban. Stilul său vioi și intens îi aliniaza scriitura la tradiția celebrilor umoriști americani prin opera cărora erudiția, angoasele existențiale, psihanaliza și sexualitatea au fost domesticite și integrate în discursul dominant al comediei americane. Woody Allen este descendent direct al unor scriitori ca Robert Benchley și S. J. Perelman, care au fondat și au consolidat tradiția prozei umoristice publicată în *The New Yorker*, și contribuie, prin scriitura sa, la îmbogățirea acestei tradiții, expunând-o exhuberanței estetice a postmodernismului literar. Proza scurtă a lui Woody Allen surprinde și prelucrează caracterul jucăuș al postmodernismului, iar povestirile lui pot fi utilizate cu titlu ilustrativ pentru strategiile literare postmoderniste. În același timp, textele sale sunt străbătute de un filon de referințe ce țin de contextul cultural al etnicității scriitorului pe care acesta îl folosește pentru a consolida autenticitatea scrierilor sale.

Deși colecția impresionantă de premii pentru filmografie este, adeseori, considerată ca fiind cea mai mare realizare a lui Woody Allen, iscusința sa scriitoricească a fost, de asemenea, premiată. Una dintre cele mai cunoscute dintre povestirile sale, “The Kugelmass Episode”, publicată pentru prima dată în *The New Yorker*, în numărul din 2 mai 1977, i-a adus, în 1978, premiul O. Henry pentru cea mai bună povestire. Acest premiu reprezintă recunoașterea meritelor estetice ale povestirii și încoronează talentul de scriitor al autorului. Premiul O. Henry a fost fondat de către Society of Arts and Sciences în 1919 și are menirea de a încuraja evoluția prozei scurte prin oferirea de distincții anuale pentru cea mai bună povestire publicată într-un periodic american sau canadian. Premiul O. Henry reprezintă una dintre cele mai importante reușite în cariera oricărui scriitor de proză scurtă și așează numele lui Woody Allen pe firmamentul tradiției americane de proză scurtă, alături de numele unor scriitori celebri ca William Faulkner, Truman Capote, Irvin Shaw, Flannery O’Connor, Joyce Carol Oates, Eudora Welty, Bernard Malamud, John Cheever, Cynthia Ozick sau Saul Bellow.

Unele dintre povestirile lui Woody Allen au fost antologate în ediții renumite. De exemplu, numele lui Woody Allen și al lui Groucho Marx sunt menționate în secțiunea dedicată umorului evreiesc din *Jewish American Literature. A Norton Anthology*, editată de Jules Chametzky și alții. Aceeași secțiune a antologiei conține povestirea “The Scrolls” de Woody Allen, ca ilustrare a uneia dintre cele mai savuroase manifestări a umorului evreiesc. Cea de-a șaptea ediție a *The Norton Reader. An Anthology of Expository Prose* include unul dintre textele lui Woody Allen, “Selections from the Allen Notebooks,” în secțiunea dedicată jurnalelor literare, alături de fragmente sau texte integrale semnate de Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Walt Whitman și May Sarton.

Până în prezent nu s-au publicat monografiile consacrate exclusiv prozei lui Woody Allen; abordările critice ale operei sale distribuie filmele acestuia în rol principal, iar prozei scurte îi revine, în continuare, doar un rol secundar. Deși, în ultimii ani, au apărut studii critice ce explorează diverse aspecte ale prozei scurte semnate de Woody Allen, această parte a operei lui rămâne, în continuare, prea puțin studiată. Majoritatea studiilor asupra prozei acestuia au apărut în volume ce se ocupă, în principal, de realizările lui Woody Allen din domeniul cinematografiei.

Cercetarea de față își găsește legitimitatea în lipsa de studii critice dedicate prozei scurte semnate de Woody Allen și își propune să înceapă corectarea acestui deficit printr-o explorare amănunțită a influențelor majore care i-au marcat și i-au modelat scriitura. Argumentul nostru pornește de la premiza că proza scurtă a lui Woody Allen oglindește și răspunde unui set de factori reprezentați de contextul literar imediat al revistei *The New Yorker*, de contextul literar mai larg al postmodernismului american și de moștenirea culturală evreiască, ce ține de evoluția personală a autorului. Astfel, am decis organizarea lucrării de față în trei capitole majore, fiecare dintre acestea ocupându-se de una dintre influențele majore ce au contribuit, în opinia noastră, la modelarea scriiturii lui Woody Allen. Corpusul pe care l-am selectat pentru această cercetare constă în două volume de proză scurtă, și anume *The Complete Prose of Woody Allen*, publicat de Wings Books în 1991, și *Mere Anarchy*, care a apărut în 2008 la Edbury Press. Ediția *The Complete Prose of Woody Allen* pe care am ales-o cuprinde celelalte trei volume de proză scurtă publicate anterior: *Getting Even* (1971), *Without Feathers* (1975) și *Side Effects* (1980).

Am decis să începem cercetarea cu o trecere în revistă a contextului personal și a realizărilor artistice ale lui Woody Allen și să continuăm cu investigarea a ceea ce este, în opinia noastră, unul dintre cei mai importanți factori ce au influențat scriitura lui Woody Allen, și anume,

tradiția literară impusă și consolidată de revista *The New Yorker*, revistă ce s-a dovedit a fi mediul preferat de Allen pentru publicarea textelor sale. Debutul în paginile acestei reviste a reprezentat una dintre cele mai importante realizări din cariera tânărului scriitor Woody Allen și i-a influențat scriitura într-o mare măsură. *The New Yorker* s-a impus ca una dintre cele mai prestigioase reviste culturale din lume și, la scurtă vreme după ce și-a făcut apariția pe standurile de ziare, a devenit un simbol al sofisticării culturale urbane. Aura elitistă a revistei și meritocrația sugerată de procesul de selecție a materialelor pentru publicare i-au amplificat potențialul magnetic atât pentru scriitori aspiranți, cât și pentru scriitori deja consacrați. De-a lungul apariției sale, fără întrerupere, de aproape un secol acum, paginile revistei au adăpostit lucrări ale unora dintre cei mai influenți scriitori ai secolului douăzeci, cum ar fi Renata Adler, Donald Barthelme, Saul Bellow, Jorge Luis Borges, Truman Capote, Raymond Carver, John Cheever, E. L. Doctorow, Jamaica Kincaid, Milan Kundera, Alice Munro, Murakami Haruki, Vladimir Nabokov, Dorothy Parker, Philip Roth, Salman Rushdie, J. D. Salinger, Isaac Bashevis Singer, Susan Sontag sau John Updike.

Prin acceptarea textelor sale de către editorii literari de la *The New Yorker*, Woody Allen a fost acceptat în cel mai prestigios cerc literar american al secolului și, în același timp, a fost încurajat să îmbrățișeze o tradiție estetică specifică. Prin urmare, primul capitol al lucrării de față analizează implicațiile colaborării dintre Woody Allen și *The New Yorker*, colaborare ce reprezintă, în opinia noastră, unul dintre cei mai importanți factori ce au contribuit la modelarea stilului său. Discuția începe cu o scurtă evaluare a forței culturale a revistei și a relației dintre aceasta și colaboratorii săi, cu insistență pe cazul particular al lui Woody Allen. Deși direcția estetică promovată de revistă rezistă unei definiții atotcuprinzătoare, studiile efectuate de cercetători ca Ben Yagoda, Mary F. Corey și Judith Yaross Lee au fost de mare ajutor în stabilirea unor linii directoare care au facilitat evaluarea influenței pe care recomandările editorilor literari ai revistei au avut-o asupra prozei scurte a lui Woody Allen.

Încă de la începutul colaborării, stilul literar al lui Woody Allen a îmbrățișat, fără rezerve, estetica încurajată de *The New Yorker*, iar ceea ce pare să fi fost dragoste la prima vedere s-a transformat într-o relație stabilă, de lungă durată, care a început cu mai bine de jumătate de secol în urmă și încă își arată rodnicia. Văzute fie ca tendințe blamabile de omogenizare stilistică, fie ca încercări laudabile de a forma o tradiție estetică, recomandările editorilor literari de la *The New Yorker* au avut un impact considerabil asupra stilului literar al scriitorilor care au publicat în paginile revistei de-a lungul anilor și, în același timp, au modelat gustul estetic a generații întregi

de cititori. Colaborator dedicat și conștiincios al revistei, Woody Allen a respectat întotdeauna tradiția prozei scurte de la *The New Yorker*. După cum se discută în primul capitol al acestei lucrări, povestirile și așa numitele *casuals* semnate de Woody Allen răspund întru totul exigențelor editorilor literari ai revistei și contribuie la evoluția și consolidarea direcției estetice promovate de revistă. Proza lui Woody Allen este urbană prin excelență, iar calitățile ei umoristice sunt mai presus de orice îndoială. În același timp, debordează de referințe erudite și surprinde atmosfera de sofisticare metropolitană întreținută de *The New Yorker*.

Odată intrat în cercul elitist al revistei, Woody Allen calcă pe urmele predecesorilor săi, dar îndrăznește să facă un pas mai departe, contribuind astfel la revigorarea și la consolidarea spiritului revistei. Woody Allen a învățat de la predecesorii săi, s-a lăsat condus de stilul lor, dar a filtrat moștenirea literară lăsată de Robert Benchley și S. J. Perelman prin propria-i sensibilitate artistică și a transformat-o într-un stil unic, ușor de recunoscut, care a devenit element distinctiv al universului său artistic.

Cel de-al doilea capitol al lucrării investighează proza scurtă a lui Woody Allen în raport cu contextul literar mai larg, al postmodernismului american, curent ce a dominat scena literaturii americane de după cel de-al doilea război mondial. Finalul anilor șaiszeci a rămas în istoria americană ca o perioadă marcată de schimbări tumultuoase de natură socială, politică și culturală, oglindite îndeaproape de producțiile culturale ale vremii. Sensibili la aceste schimbări sociale, scriitorii au început să conteste și să provoace convenționalitatea tradiției literare cu o exhuberanță nemaîntâlnită până atunci, încercând astfel să expună contradicțiile unei lumi zguduite din temelii și insistând pe natura ficțională a realității. Mizând pe alternative imaginate și pe jocul de perspective mereu schimbătoare, scriitorii postmoderniști provoacă conceptele totalizatoare referitoare la realitate, identitate și adevăr. Succesiunea cronologică a narațiunii este distorsionată, centrul este extirpat, iar reprezentările spațiale ordonate sunt subminate, dislocate și transformate în metaforă pentru o realitate inconsecventă; coerența dată de existența unei conștiințe guvernatoare a firului narativ pierde teren în fața fragmentarismului, explorarea sentimentelor și a emoțiilor este înlocuită de scheme conceptuale adeseori contradictorii, iar limbajul își vede veridicitatea contestată.

Cariera de prozator a lui Woody Allen începe sub auspiciile acestei noi paradigme, iar textele lui oglindesc spiritul ludic specific postmodernismului și efuziunea experimentelor literare din această perioadă. Pornind de la premiza că, pe măsură ce autorul explorează repertoriul de

convenții narative, perspectiva relativistă a postmodernismului îi guvernează scriitura, cel de-al doilea capitol al acestei lucrări se ocupă de analiza strategiilor literare postmoderniste utilizate și prelucrate de proza scurtă a lui Woody Allen. Capitolul începe cu o privire generală asupra postmodernismului și a manifestărilor acestuia în sfera unui gen literar atât de flexibil cum este proza scurtă și continuă cu explorarea povestirilor lui Woody Allen în raport cu tendințele experimentale ale acestui curent. Pentru o abordare coerentă, am decis să ne concentrăm asupra coordonatelor principale ale narațiunii – spațiu, timp, conștiință, emoție și formă - și să dedicăm câte un subcapitol investigării alegerilor pe care Woody Allen le face cu privire la utilizarea și prelucrarea fiecăreia dintre aceste coordonate, ca reacție la etosul postmodernismului. Proza scurtă a lui Woody Allen este analizată prin prisma perspectivelor teoretice oferite de cercetările asupra postmodernismului literar efectuate de cercetători ca Gerhard Hoffman, Brian McHale și Linda Hutcheon, dar și într-un cadru teoretic mai larg, făurit de teoreticienii majori ai postmodernismului: Jean-François Lyotard, Jean Baudrillard și Fredric Jameson.

Premiza acestui capitol este că povestirile lui Woody Allen pot fi citite ca o alegorie a strategiilor literare postmoderniste și că scriitura acestuia reflectă îndeaproape ideologia postmodernă, așa cum a fost ea definită de teoreticienii menționați mai sus. Mai mult, argumentarea noastră susține ipoteza conform căreia Woody Allen face un pas important înspre expunerea capcanelor estetice pe care le ascunde tendința postmodernismului de a se complăcea într-un experimentalism extrem, militând astfel pentru cultivarea aceluși simț al responsabilității și autenticității de sorginte existențialistă, pe care-l utilizează ca liant pentru universul postmodern descentrat al prozei sale.

În contextul larg al literaturii postbelice americane, proza lui Woody Allen subscrie esteticii postmodernismului și s-ar potrivi unui pat procustian făurit de marii teoreticieni ai postmodernismului, dacă n-ar exista acest etos existențialist pe care se reazemă întreaga-i operă. Într-o manieră specific Allen-escă, scriitorul combină tehnici postmoderniste și preocupări existențialiste în ceea ce a devenit semnul distinctiv al autenticității sale artistice. Proza lui Woody Allen participă la dialectica postmodernă dintre deconstrucției și reconstrucției, prin adoptarea unei atitudini deconstructiviste, prin contestarea validității marilor narațiuni și prin încercarea de a face față incertitudinilor, deziluziilor și instabilității realităților postbelice, cu ajutorul reconstruirii de lumi într-un registru imaginar nou, guvernat de modul comic-parodic, de ironie și de un simț acut al absurdului. Lumile ficționale ale lui Woody Allen sunt adeseori construite pentru a scoate

în evidență fragilitatea realului și înlocuirea acestuia de către simulare, aliniindu-i astfel opera la perspectiva lui Baudrillard asupra demolării înțelegerii esențialiste a realității. În proza scurtă a lui Woody Allen, aspirațiile metafizice se predau în fața pragmatismului societății consumeriste descrisă de Fredric Jameson. Totuși, Allen nu renunță la ideea de autenticitate și responsabilitate față de sine, tributare tradiției existențialiste.

Devreme ce proza scurtă a lui Woody Allen a fost martora nașterii, avântului și declinului postmodernismului, aceasta a reușit să capteze atât tendințele deconstructiviste, cât și pornirile eliberatoare ale etosului postmodern și și-a asumat atât scepticismul, cât și caracterul jucăuș al acestuia. În procesul de construire de lumi ficționale, Woody Allen mizează pe puterea tehnicilor și strategiilor postmoderniste de a contesta schemele fundamentale ale spațialității coerente. Altfel, scriitorul creează o lume cu o hartă implauzibilă prin juxtapunere, interpolare, suprapunere și atribuiri eronate, așa cum le definește Brian McHale în studiul său asupra reprezentărilor spațiale în proza postmodernistă. Predilecția lui Woody Allen pentru a experimenta cu reprezentările spațiale îi permite să accentueze natura absurdă și instabilă a realității. Woody Allen manipulează geometria descentrată, fragmentată și suprapusă a dimensiunilor spațiale pentru a ilustra crezul existențialist ce stă la baza întregii sale opere: realitatea este absurdă și nici măcar reinventarea ficțională a lumii nu îi poate da sens. Contestarea certitudinilor epistemologice aduce cu sine invalidarea adevărilor absolute și expunerea lor ca simple artefacte.

În ce privește dominantă temporală a povestirilor lui Woody Allen, acestea sunt guvernate de un prezent perpetuu, perceput ca mediu ce reunește preocupările esențiale ale existenței umane. Proza scurtă a lui Woody Allen participă activ la dialectica dintre continuitate și provizoriu. Principiul guvernator al temporalității în opera sa literară urmează un proces ciclic de acumulare și dispersare de experiențe pentru stocarea timpului într-un prezent perpetuu, în încercarea de a câștiga pariul cu determinismul biologic. Explorarea trecutului funcționează, în proza lui Woody Allen, ca metodă auxiliară utilizată pentru verificarea și confirmarea sterilității oricărui discurs major, lipsit de puterea de a promite vreun sens suprem sau adevăr absolut. Până și paradigma romantică a prozei lui Woody Allen este modelată de un scepticism similar și se bazează pe deconstruirea mitului iubirii eterne și salvatoare.

În spiritul postmodernismului literar, textele lui Woody Allen dețin abilitatea de a se transforma și de a se camufla sub o varietate largă de forme și genuri literare pentru a le expune

convențiile și limitele. Textele lui apar adeseori ca hibrizi, melanjuri stilistice și triumfuri heteroglotice, obținute din asocierea de discursuri aparent incompatibile. Astfel, într-o secțiune separată a celui de-al doilea capitol, am decis să explorăm modul în care Woody Allen alege să experimenteze cu stilul, narațiunea și convențiile diferitelor genuri literare.

Datorită talentului cu care autorul manipulează strategii literare postmoderniste și a modului în care surprinde etosul postmodernismului, proza scurtă a lui Woody Allen poate servi un scop didactic. Totuși, universul ficțional postmodernist al lui Woody Allen prezintă o caracteristică specifică, care îl distinge de alți scriitori postmoderniști și care constă în existența unei conștiințe guvernatoare centrate și a unui filament tematic care-i dau o coerență străină postmodernismului. Această conștiință centrată ce domină proza scurtă a lui Woody Allen este protejată împotriva tendințelor dezintegratoare ale postmodernismului de către moștenirea filozofiei existențialiste ce funcționează ca preocupare tematică esențială în toate textele lui Woody Allen. Această conștiință guvernatoare, „sinele-Allen” discutat într-o secțiune dedicată din cel de-al doilea capitol, nu este un personaj convențional care să evolueze în manieră tradițională, ci evoluează pe orizontală, se dezvoltă prin experiment și metamorfoză și își asumă roluri și poziții diferite ca parte a acelei căutări centrale a unui sens ultim. Căutarea centrală din proza lui Woody Allen duce la singura soluție viabilă de atenuare a anxietății existențiale, soluție ce promovează responsabilitatea față de sine și accentuează importanța moralității individuale. Personajele lui Woody Allen trebuie să-și accepte natura și condiția și sunt obligate să-și stabilească un ghid moral propriu și o ierarhie personală de valori. Existența acestei conștiințe guvernatoare, confruntată cu același set de dileme existențiale din perspective diferite, devine o marcă a autenticității scriitoricești a lui Woody Allen, într-un context cultural în care autenticitatea pare a-și fi pierdut din demnitatea pe care o avea în cadrul curentelor culturale anterioare.

Conștiința centrală a prozei scurte a lui Woody Allen reunește tradiția așa-numitului “Little-Man” al lui Robert Benchley, figura *schlemiel*-ului din cultura evreiască și anti-eroul literaturii americane postbelice. Woody Allen armonizează și continuă aceste tradiții, prezentând această conștiință centrală a scrierilor lui literare ca evreul newyorkez, firav și amuzant, neîndemânat și nevrotic, prins într-o existență ostilă și într-o luptă continuă cu absurditatea universului.

Datorită hibridității culturale a autorului, proza scurtă semnată de Woody Allen incorporează și prelucrează elemente absorbite atât din tradiția americană, cât și din cea evreiască. Influențele culturii evreiești au implicații majore în opera lui și, de aceea, cel de-al treilea capitol al acestei lucrări investighează modul în care autorul alege să-și utilizeze moștenirea culturală evreiască, să o combine și să o transforme pentru a reevalua aspecte profund umane legate de identitatea socială, conștiință, existență, credință, religie și moralitate.

Opera lui Woody Allen îmbină, adeseori, strategii literare postmoderniste cu elemente ce țin de tradiția evreiască. Acestea funcționează ca liant pentru un univers ficțional postmodernist altminteri fragmentat. Iudeitatea lui Woody Allen nu este de natură religioasă ci, mai degrabă, culturală. Crezurile sale existențialiste modelează un univers părăsit de divinitate și îi consolidează cinismul în raport cu religia și practicile religioase. Refuzul pe care îl manifestă față de religiile organizate este vizibil în modul în care autorul se raportează la iudaismul normativ și constituie motivația principală a tuturor acuzațiilor de ură de sine datorită apartenenței etnice care i s-au adus de-a lungul vremii. Deși Woody Allen este destul de vehement în respingerea etichetei etnice asociată cu opera sa și comportamentul său artistic este departe de idealul scriitorului evreu, așa cum a fost definit de Cynthia Ozick, scriitura lui a fost, fără îndoială, modelată sub influența culturii evreiești și continuă să își manifeste hibridismul. După cum se discută în cel de-al treilea capitol, Woody Allen împărtășește acel tip de sensibilitate comună scriitorilor evrei americani, iar opera lui este adeseori comparată cu cea a lui Philip Roth.

Din cel de-al treilea capitol al lucrării de față reiese că analiza temelor majore din proza scurtă a lui Woody Allen impune evaluarea moștenirii culturale evreiești a autorului. Majoritatea personajelor sale sunt inspirate din stereotipuri evreiești și, atunci când decide să exploreze dinamica familială, familia este, întotdeauna, de origine evreiască. Mai mult, Woody Allen manifestă o sensibilitate aparte față de istoria traumatică a evreilor, care nu ar putea fi imitată de vreun scriitor care să nu se simtă puternic legat de comunitatea evreiască. Binecunoscuta ceartă cu Dumnezeu, respingerea religiilor organizate și accentul pe care-l pune pe importanța moralității personale sunt teme esențiale ale operei lui Woody Allen și pot fi înțelese, cel mai bine, printr-un cod etnic. Mai mult, comedia lui Woody Allen, caracteristică distinctivă a întregii sale opere, a fost modelată, fără îndoială, sub influența umorului evreiesc.

Pe de altă parte, etnicitatea nu funcționează ca element declanșator pentru sentimentul acut de alienare al personajelor imaginate de Woody Allen. Spre deosebire de alți scriitori evrei

americani, scriitorul nu insistă pe diferențele culturale și nici pe condiția marginală a culturilor hibride. Dacă în filmografia sa lucrurile stau puțin diferit, în proza scurtă a lui Woody Allen, etnicitatea nu devine o temă, ci reprezintă, pur și simplu, o parte constitutivă a experienței cotidiene. Totuși, această atitudine nu face altceva decât să îl apropie de acea categorie de scriitori evrei americani (Bernard Malamud, Philip Roth) care prezintă tendințe similare de a șterge granițele etnice prin universalizarea condiției și experiențelor evreiești.

După cum se demonstrează în lucrarea de față, meritele literare ale prozei scurte semnate de Woody Allen contribuie la depășirea etichetei de simplu prilej de amuzament pentru intelectuali. Proza scurtă a lui Woody Allen sintetizează trei influențe majore, trei seturi de factori culturali, esențiali pentru definirea culturii americane a secolului douăzeci: estetica promovată de revista *The New Yorker*, postmodernismul literar și literatura etnică. Dacă impactul postmodernismului literar poate susține, foarte ușor, generalizarea precedentă, celelalte două seturi de factori trebuie, de asemenea, înțelese ca având un rol important în îmbogățirea literaturii și culturii americane. Deși *The New Yorker* a fost inițial concepută pentru locuitorii metropolei newyorkeze, numărul mare de cititori a demonstrat că revista nu poate fi restrânsă la limite geografice. Elitismul intelectual și sofisticarea culturală promovate de revistă au atras cititori și scriitori ce nu aparțineau spațiului cărui aceasta i-a fost dedicată inițial și, astfel, revista poate fi considerată printre forțele majore care au modelat cultura americană a secolului douăzeci. Mai mult, după cel de-al doilea război mondial, orașul New York s-a erijat în pol cultural mondial și a devenit punct de referință pentru cultura globală. Așa cum influențele revistei *The New Yorker* nu pot fi limitate la o geografie specifică, influențele culturale evreiești își depășesc limitele etnice. Accentul pe marginal și reevaluarea moștenirii culturale etnice au fost întotdeauna pe agenda postmodernismului și, în contextul așa-numitului „caleidoscop american”, etnicitatea poate contribui la dezvoltarea culturală, dar, dincolo de acestea, cultura evreiască și-a depășit condiția marginală prin opera unor scriitori și artiști influenți, care i-au făcut loc în cultura dominantă. Astfel, putem afirma că proza scurtă a lui Woody Allen înglobează și transformă, într-o manieră specifică, unele dintre cele mai importante forțe ce au contribuit la modelarea culturii americane contemporane.

Chiar dacă nu se bucură de notorietatea filmografiei acestuia, proza scurtă a lui Woody Allen este la fel de demnă de evaluare critică, iar lucrarea de față doar pavează drumul spre cercetări viitoare. Deși suntem de acord că povestirile lui Woody Allen nu amenință statutul

marilor zei din panteonul prozei scurte americane, ca Ernest Hemingway, Scot Fitzgerald, Flannery O'Connor, William Faulkner, Eudora Welty, John Updike sau Raymond Carver, totuși, autorul și-a dovedit talentul în a scrie texte bine închegate, de o originalitate pronunțată și de o profunzime dureroasă rezultată din luciditatea masochistă a scriitorului, mascată de elanul vital al modului comic.

Lucrarea de față deschide drumul spre explorări viitoare ale universului literar al lui Woody Allen și oferă argumente susținute pentru studii comparative care ar avea ca punct central fie proza scurtă a lui Woody Allen, fie contextele literare cărora opera lui le răspunde. Considerăm că fiecare capitol poate constitui baza unei cercetări separate, prin includerea altor scriitori, reprezentativi pentru fiecare dintre contextele literare explorate aici. De exemplu, tradiția literară de la *The New Yorker* este, încă, prea puțin explorată critic, iar o abordare comparativă ar contribui la o mai bună înțelegere a direcției estetice a revistei. O cercetare asupra modului în care curentele literare majore ale secolului douăzeci, modernismul și postmodernismul, și-au făcut loc în paginile revistei ar fi binevenită și ar putea contribui la completarea cercetării vaste care există deja în domeniu. Activitatea scriitorilor evrei americani la *The New Yorker* este, de asemenea, demnă de investigat în detaliu datorită faptului că unii dintre cei mai cunoscuți și mai apreciați scriitori ai canonului literaturii iudeo-americane (Isaac Bashevis Singer, Philip Roth, Saul Bellow, Bernard Malamud sau Cynthia Ozick) au publicat, regulat sau sporadic, în revistă. După cum s-a menționat mai sus, interacțiunea dintre iudeitate și postmodernism prezintă o dinamică interesantă în proza scurtă a lui Woody Allen, iar o cercetare comparativă asupra modului în care tehnicile literare postmoderniste interacționează cu elemente ale culturii evreiești în proza iudeo-americană postbelică ar putea duce la rezultate revelatoare ce ar putea servi, foarte bine, un scop didactic.

Cel mai important rezultat al cercetării de față constă în faptul că a început umplerea unui gol în exegeza operei lui Woody Allen. Lucrarea analizează o parte importantă a universului său artistic care, până acum, a primit prea puțină atenție de la critici și cercetători și oferă fundamentul pentru integrarea activității literare a lui Woody Allen în contextul larg al culturii americane de secol douăzeci.